

DYMLINGE

Södermanlands hembygdsförbund

Nr 3 2007 Årg 19

Årets Gammaldags marknad i Malmköping, där vårt hembygdsförbund medverkade, invigdes med salut av både militär och jägare

Barbro Rundström, Kerstin Jonasson, Christel Comstedt och Eva Dahlberg som Tjänarna Gredelin, Grön, Brun och Blå vid inspirationsdagen för skolsamarbete

Skolgruppen

Hembygdsförbundets arbetsgrupp för samarbete med skolor och ungdom inbjöd till inspirationsträff den 28 april vid Åsa folkhögskola. Ett trettiotal deltagare från tjugotalet föreningar träffades och kunde delges och utbyta erfarenheter för att engagera barn och ungdom i hembygdsarbetet. Hembygdsföreningarna har en viktig uppgift att hjälpa skolorna med att förmedla kunskap om hembygden.

GD

Gösta Forsman berättar om ett torp för några skolbarn i Mellösa. Läs mer om torpinventeringen i Mellösa på sid 10. Foto Irma Björnlund

Roland Engstrand, Bälinge hembygdsförening, bjuds på pepparkakor av Tant Brun

Grundsyn

Sveriges hembygdsvörbunds riksstämman hölls den 1-2 juni i Växjö.

Det är nu angeläget att vi presenterar grundsynen för våra medlemmar i rörelsen för att sedan se till att den märks utåt. Använd den i marknadsföringen, lägg ut den på hemsidorna. Se till att den inte blir ett papper bland alla andra papper utan ett dokument som påverkar och inspirerar till "nya tag" i hembygdsarbetet.

I första avsnittet går det alldeles utmärkt att göra något som alla generationer kan delta i. Utställningar som jämför föremål från då och nu, kan vara ett sätt att få barn och ungdomar intresserade av en del av vår verksamhet. Förutom sedvanliga ärenden och behandling av motioner antogs en ny skrivning av SHF:s ideologi/grundsyn i tre punkter. Förslaget hade under våren varit ute på remiss hos de regionala förbunden och hembygdsföreningarna

Sveriges Hembygdsvörbunds grundsyn

Hembygdsvörrelsen är en del av det levande samhället. Den skapar broar mellan det förgångna, nutiden och framtiden.

Hembygdsvörrelsen har ett humanistiskt och demokratiskt synsätt. Den är öppen för alla, oavsett bakgrund. Den respekterar kulturarvets skiftande former i tid och rum.

Hembygdsarbetet skapar gemenskap, trygghet och identitet. Intresset för kulturarvet är drivkraften i engagemanget för hembygden. Här möts alla generationer.

i hela landet. Engagemanget var gott för nästan 500 remissvar inkom, de flesta positiva utan förslag till ändringar, andra med smärre förändringar. Karin Öhman, föredragande av ärendet, gjorde en presentation av förslaget på ett eminent sätt vilket ledde till att en enig stämman antog förslaget.

I andra avsnittet är det lätt att göra program med och om människor från olika delar av vårt land och olika delar av världen. Teman kan vara föremål, lin, ylle, bröd, kryddor, dans och musik - listan kan göras lång.

Lycka till med arbetet att låta grundsynen bli ett dokument som vi använder oss av när vi ska fortsätta planera vår verksamhet i hembygdsrörelsen i Sörmland.

JAN ERIC ROSENQVIST

Södermanlands hembygdsvörbunds kansli:

Göran Dahlberg

Göran arbetar i stort sett heltid på kansliet och kan oftast nås kontorstid. Om ej, så finns fax och en telefonsvarare, dessutom e-post förutom vanliga posten.

Fax 0155-21 74 77

Postgiro: 7 67 22 - 8

Bankgiro 619-1928

611 22 Nyköping

Besöksadress: Behm-
brogatan 20

Postadress: Box 36

Hemsida: www.hembygd.d.se

E-post: kansli@hembygd.d.se

INNEHÅLL

Skolgruppen	sid 1
Grundsyn	2
Skåpet 200 år	3
Årsmötet	4
Torp i Turinge	5
Barnkulturarbetet 2007	5
Årskrifter	6
Riksmötet	9
Hembygdsvörbundets hemsida	8
Havreskörd	9
Torpinventering, Mellösa	10
Tack för Dyrngbröllopet!	10
Trivsamma småvägar och snabba motorvägar (krönika)	11
Syrener i ruiner	12

DYMLINGEN NR 3 2007

Årgång 19 Södermanlands hembygdsvörbund

Redaktör: Göran Dahlberg

Foto Göran Dahlberg där ej
annat anges

Ansvarig utgivare: Jan Eric Rosenqvist

Manusstopp till nr 4/2007 är 15 november

(Nr 2 är Sommarprogrammet).

Har ni något att berätta?

Välkomna med bidrag
eller tips om artiklar,
gärna med foton, till
kommande nummer).

Distribueras till prenumeranter
samt till styrelseledamöter i hem-
bygdsföreningarna i Södermanlands
län.

Till anslutna föreningar i
Stockholms län skickas tre ex.

Upplaga 1 800 ex.

Redaktion: Torslösa Västergatan 2007

Skåpet 200 år

Det är gott om jubileer: i fjol firade vi rättstavningsreformen

G O R T 1 8 0 7 .

M E D skall uttydas Maria Ersdotter, och hon var min mormors morfars mor. När skåpet gjordes åt henne var hon alltså femton år, troligen konfirmerad, och ansågs uppenbarligen vuxen och färdig att ge sig ut i livet. Hon var torpardotter från Gäddvik i Skagershults socken i västra Närke. Hon gifte sig med torparen Erik Andersson i Sandvik i samma socken. De fick sju barn och överlevde dem alla. Maria blev över 90 år gammal och dog 1882.

Barnen dog unga

Det enda av Marias barn som blev vuxet var sonen Jan Abraham, född 1821. Han dog i lunginflammation 23 år gammal, men efterlämnade

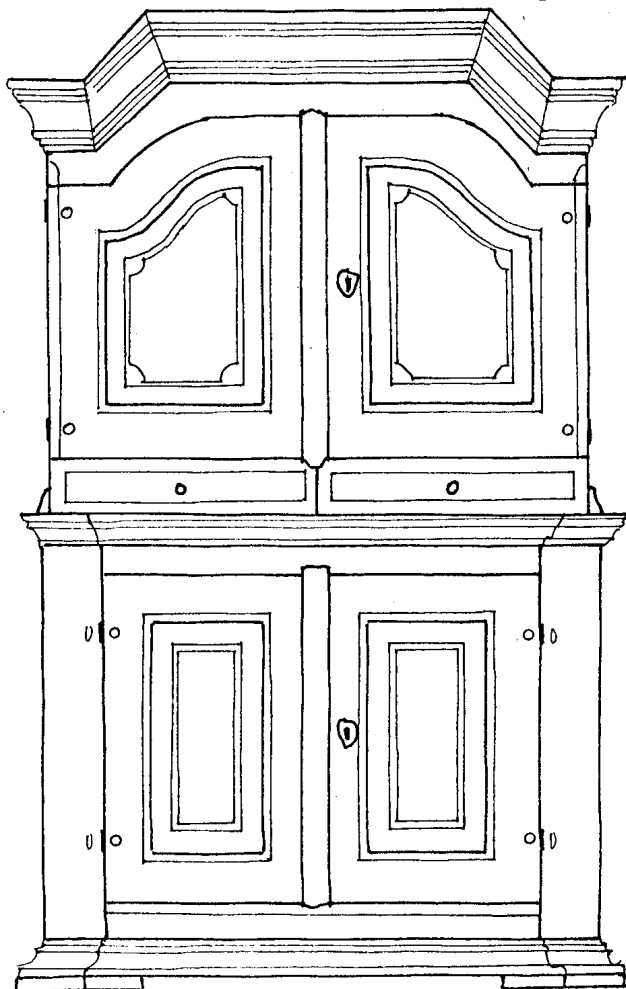
100 år. I år, 2007, kan ingen ha misstatt att det är 300 år sedan Carl von Linné föddes. Vi uppmärksammar också författarinnan Emilie Flygare-Carlén 200 år och Astrid Lindgren 100 år. Städer och byggnader kan också jublera – men kan möbler? Jag vill hävda det.

Jag har ett gammalt skänkskåp, grovt och tungt men med fina detaljer i lister och profiler, med underskåp och överskåp och i botten av överskåpet två draglådor. Översta hyllan har urtag för arton silverskedar, och längst uppe i krönet finns en liten lönnhylla. På dörrarnas insidor står det målat, på den högra, som öppnas först:

M E D F Ö D 1 7 9 2

och på den andra sidan följande: Den nödvändiga sängen är nog detta gamla skåp den sista möbel jag skulle göra mig av med. Med sina tio bokstaver, åtta siffror och två stavfel berättar det, för mig mycket åskådligt, ett stycke kvinnohistoria och ett stycke släkthistoria.

KERSTIN PETTERSSON

de en ung änka och två små döttrar. Den yngsta, bara halvårs gammal, blev min mormors mor. Änkan gifte om sig med en annan Jan Abraham och fick ytterligare sex döttrar – hon lär ha talat om sina män som Förste Janne och Andre Janne.

Maria var född några månader före mordet på Gustav III; år 1807 var Gustav IV Adolf kung och Sverige hade ännu inte förlorat Finland och Svenska Pommern. I Tilsit i Ostpreussen slöt kejsar Napoleon fred med Ryssland. Tegnér och Geijer hade inte mer än påbörjat sina författarskap. Och i Strömstad föddes lilla Emilie Smith, som senare skulle bli känd under namnet Flygare-Carlén.

Olika skick och fason

Möjligen var skåpet blomstermålat från början – som ett helt orört överskåp från samma släkt som jag också äger. I min barndom var det betsat och bonat nästan svart och stod i en bod. I det skicket var det snudd på skilsmässorsorsak och min far vägrade släppa in det i huset. Jag misstänker att det var min mormors far, gift med Förste Jannes yngsta dotter, som hade moderniserat det på det sättet. Han var gårdssnickare på herrgården Bålby i Skagershult. Men för ett halvsekel sedan målade min far det ljusgrått och det fick komma in i möblerade rum. Att han samtidigt bytte ut botten, baksida och bakföter på underskåpet märkte jag inte förrän jag hämtade hem det till mig.

Skumma kvällar, i synnerhet i mina föräldrars gamla hus där det var lågt i tak, hände det att jag kunde se Maria vid sitt skåp, avstannad, med pannan lutad mot överskåpets dörr och handen på nyckeln – sorgen, men kanske på väg att ta fram lite bröstsocker till de små barnbarnen, Klara och Maria.

Det må skrivas spaltmil om fengshui, utrensning, se till att bli av med och göra sig kvitt gammal bal-

Årsmötet

Nu har hela härliga sommaren gått!

regionindelningar.

Förhandlingarna

Årsmötets förhandlingar genomfördes enligt dagordningen. Till ordförande valdes Yngve Larsson och vår "ständige" sekreterare Göran Dahlberg. Förhandlingarna sköttes med bravur! De vanliga punkterna: verksamhetsberättelse, bokslut, revisionsberättelse, verksamhetsplan med budget, klubbades snabbt igenom.

Valberedningens förslag till val av styrelse klubbades utan invändningar. Hans Andersson, Mellösa och Paul Peterson, Näshulta hade av sagt sig omval. I deras ställe valdes Leif Jacobsson, Malmköpingsortens hembygdsförening och Lars Johansson, Näshulta hembygdsförening som ordinarie styrelseledamöter. Av suppleanterna hade Hans Bergh, Sköldinge-Lerbo och Ronny Rickmer, Trosa av sagt sig omval. De ersattes av Arne Gustavsson, Oxelösund, Kjell Gustavsson, Vagnhärad och Lars Pettersson, Flen. Som ordförande i förbundet omvaldes Jan Eric

Landshövding Bo Könberg delger årsmötesdeltagarna sin syn på framtida regionindelning från en talarstol prydd med Gnestas gamla stationshus

Årets plakettörer för föredömlig och värdefull insats i hembygdsvärlden, fr o Anna-Greta Risberg Härads hbf, Tommy Linder Tystberga hbf, Håkan Karlsson Björnlunda hbf, Ragnar Eriksson Årdala hbf samt Astrid Larsson från Östra Vingåkers hembygdsförening. Förutom hembygdsförbundets plakett utdelas diplom med kortfattad motivering, ett hembygdsmerke och blommor

Det har hänt mycket under solen, nåja regnmolnen, sen våren slog ut i full blom. Nu visar träden att höstmötet är under uppsegling.

Lördagen den 5 maj stod Frustuna hembygdsförening som värd för årsmötet. Efter det välsmakande välkomstkaffet med goda smörgåsar därtill, välkomnade värdföreningens ordförande Ingvar Andreasson. Här- efter överlämnades scenen till ungdomsgruppen Fofiolol och mästern själv från musikskolan, som stod för underhållningen denna förmiddag.

Inspiration till samtidsdokumentation

Stefan Bohman är etnolog, chef vid Musikmuseet i Stockholm och tidigare verksam vid Nordiska museet. Han berättade lättsamt och humoristiskt, hur foton, ljud och lukter kan ge inspiration till att dokumentera sin historia. Det var underhållande och inspirerande att höra ljud från t ex en gammal skrivmaskin.

Vi lever i en föränderlig värld. Nu diskuteras olika regionindelningar, vilket ger ökade möjligheter att fritt välja boende och arbeten inom allt större geografiska områden. Landshövding Bo Könberg, gav sin syn på

Rosenqvist enhälligt.

Hedersplaketter

Årsmötet avslutades traditionsenligt med utdelning av förtjänstplaketter. Utifrån de kraftfulla omnämningarna från respektive hembygdsförening hade styrelsen utsett årets hedersplakettörer, vilka delades ut till, Ragnar Eriksson, Årdala, Håkan Karlsson, Björnlunda, Astrid Larsson, Östra Vingåker, Tommy Linder, Tystberga, Annagreta Risberg, Härad.

Vi tackade Frustuna hembygdsförening för ett mycket trevligt arrangemang, där allt var till belägenhet med underhållning och mat.

Efter lunchen, som smakade mycket bra efter förmiddagens program, kunde årsmötesdeltagarna besöka Smedsta skola, med Erik Pettersson i spetsen, Frustuna kyrka och kyrkomuseet, Gästgivargården och hembygdsgården.

CHRISTEL COMSTEDT

Torp i Turinge

För 4 år sedan konstaterade en släktforskare i Turinges torpgrupp att på torpet Adolfsro bodde farmors farfars bror mellan 1827 och 1851 och frågade "vet du var din bodde?" Tankar väcktes om att utforska hembygdens torphistoria.

Letat på många ställen

Torpgruppen har letat på kartor, läst husförhörslängder, jordeböcker, arbetskontrakt, torpsyneprotokoll, plockat fram Amadeus Bianchinis bilder från 1903 – 1910, då han fotograferade folk och hus i trakterna. Gruppen har själv fotograferat och dessutom GPS-mätt husen. Manus har skrivits av redaktören Sonia Holz och formgivits av grafikern Nalle Remnelius.

Det blev en bok i färg med mycket bilder på torpen förr och nu, med andra instick "Tidens fotspår" beskrivande torparen och hans familjs och inneboendes villkor. En bok som bör intressera inte bara dem som numera bebodde dessa torp, utan även en större läsekrets med intresse för historien i en närmare hembygd. Inom det inventerade området som alltså omfattar hela Turinge socken har 108 torp utvalts. Dessa torp har inte enbart varit bebodda av torpare. Även en del torp som ägdes eller hyrdes av bönder, smeder eller hantverkare har tagits med. Inventeringen tar med alla personer som bodde här under den tiden husförhörslängderna fanns i Turinge socken dvs från 1779 till 1895 och även under folkräkningen 1900.

Släkt- och hembygdsvetenskapsförhoppning är att boken ska bli till glädje för dem som bor i och kring

Torpet Storvreta ca 1905. Foto Amadeus Bianchini

Det blev en vandring genom ett halvt igenvuxet kulturlandskap. Man stötte på rester av gamla husgrunder, kanske nedrasade spismurar eller bara några stenar som stugan en gång var byggd på. Nässlor täcker den yta där det odlats köksväxter. Enstaka gamla sur-aplar, förvildad syrenbuske berättar om att där bodde människor en gång. Vilka var de? Vad levde de av, hur försörjde de sig? Och vad finns bevarat av minnen från torparna? Fotografier? Kartor? Gamla kontrakt eller andra handlingar.

torpen idag, liksom de övriga intresserade av hembygden och dess historia. Boken skildrar de bortglömda historia, fattighjonens, statarens, drängens, pigans och torparens liv i ett Sverige som inte längre finns.

Boken kan köpas för 300:- genom Turinge Taxinge hbf, Anders Wallenberg, tel 08-552 455 52 eller Sonia Holz tel 08-552 454 42, e-post s.holz@telia.com.

SONIA HOLZ

Barnkulturarbetet 2007 med Torshälla hembygdsväring - S:t Olofs Gille

<i>Kulturvandringar med 5-årsgrupper, 3 ggr = 35 barn</i>	<i>Gamla Torshälla</i>
<i>Stadsvandringar med sju klasser = 140 barn</i>	<i>Till Holmberget</i>
<i>Linlektioner med sex klasser = 151 barn</i>	<i>På Edv och Göksten</i>
<i>Bakning med två klasser = 55 barn</i>	<i>På Bergströmska gården</i>
<i>Linsådd med tre klasser = 80 barn</i>	<i>På Bergströmska gården</i>
<i>Linberedning med tre klasser = 75 barn</i>	<i>På Bergströmska gården</i>

Sammanlagt har 536 barn varit involverade i ovanstående aktiviteter riktade till F-3 klasserna. Alla elever har varit med om minst två aktiviteter, några både tre och fyra.

Uppslutningen till Blomstertåget blev mycket god. Minst 500 barn var samlade på Holmberget.

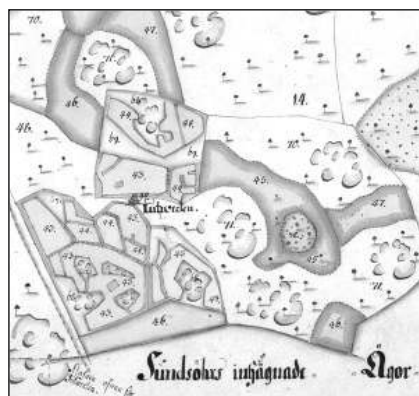
Antalet barn som varit inbjudna är förskolan ca 400, sexårsgrupperna ca 85, lågstadiet ca 230, alltså summa 715 barn.

Sammanfattningsvis kan sägas att stadsvandringarna med femåringarna har gällt besök på Rådhuset, i Kyrkan och på Bergströmska gården. Kulturvandringarna har i år till största delen gått till Holmberget och att målet varit att ta reda på varför människor bosatte sig i Torshälla el-

ler Torsharg vid medeltidens slut eller för "länge, länge sedan". Linsådd och linberedning förbereddes genom en teoretisk lektion i varje inbjuden klass innan man kom till Bergströmska gården för praktik. Under treornas besök på Bergströmska gården fick barnen baka tunnbröd, studera gamla redskap och lyssna till historien om branden 1798.

Skolkontakten har upplevts som mycket positiv av alla inblandade, barn, lärare och oss som arbetat med och för projektet.

MARGARETHA LINDÉN

Torp-karta 1738, från Lantmäteriet

ÅRSSKRIFTER

Bettnas hbf, Bettnakrönikan 2006, 42 sid format 210 x 250 mm (Arne Petterson 0155-922 65).

Ordföranden har ordet, Bettna Åkeri, Rolf Säfvenberg, Lasse i Åholmen, Bettna AIS gubblag, Bettna AIS 75 år, Bettna PRO 30 år, Sofielunds krukmakeri, Klass fem, Post-tant i Bettna, Trolleboda – Vedbo och Svärdsta, Saxat för 50 år sedan, Marabou sommargård, Den som söker han finner, Skolklass för 50 år sedan, Bilismens utveckling, Hänt 2006, Släktforskning, Möril, Kyrkoherden funderar, Gösta Karlsson, Församlingen 2006, Verksamhetsberättelse, Hembygdsföreningen bilder, Verksamhetsplan.

Björkviks hbf, Årsskrift 2007, 44 sid format A5 (Agnes Wirengren 0150-300 23).

Minnesord över Kurt Rubank, Hembygdsföreningens 85-årsfirande, Det hände 1921, Nu ska vi vara snälla, Björkvik först med omnibuslinje 1920, Björkviks Missionsförsamling, Mina förfäder i Björkvik, Vårtalet på Vallaberget 2006, Ida Kristina Andersdotter, Nio ungdomar berättar, Åndbäcken i Björkvik, Slätterängen – snart ett minne blott, Björkviks bensinstationer, Berättarafton vid hembygdstugan, Verksamhetsberättelse 2006, Födda, vigda, döda, befolkningsuppgifter.

Björnlunda hbf, Krönika 2005-2006, 52 sid format A5 (Ann Johansson 0158-207 02).

Inledning, Födelsedagskalas på Wattringsborg, Till minne av Anna, Vandrarhemsminnen, Humanitär hjälp i 25 år, Syster Maja som vi minns henne, Welandersborgs folkskola, Min tid som dräng vid Holmby gård i Björnlunda, Blommor från 1700-talet, Axalacirkeln, Anders Larsson till minne, Händelser kring Björnlunda Hembygdsförening, Tidningsurklipp 2005-2006, Kyrkliga tillkännagivanden.

Fogdöns hbf, Årsskrift 2006, 42 sid format A5 (Lars O Lagerqvist 0152-200 79).

När 15-åriga Erik hittades död i Vansö 1652, Första termin i Vansö skola 1941, Karl-Axel Andersson – lokal idrottslegend, Bombning över Fogdö, Albertus Pictors kalkmålningar i Vansö kyrka, Väla, Föreningen Fogdö bygdemuseum och sockenmagasin, Ur klippboken 2006, Verksamhetsberättelse, Ekonomisk redovisning.

Gåsinge-Dillnäs hbf, Krönika 2005-2006, 52 sid format A5 (Katarina Hult 0158-313 06).

Krönika 2005-06, Johanna Gus-

tafsdotter/Hök, När Farfar Hjalmar tog körkort, Gåsinge och Dillnäs, Taffsnäs - ett ortnamn i Gåsinge, Från dagsverkstorpens tidevarv, An-teckningar från Solvik 1916-1919, Så levde vi på Sandudden, Åren vid Forsbro, Ur dagaspråket – tillägg, Ur Klippboken, Personuppgifter 2005-2006, Verksamhetsberättelser, Folkmängden i Gåsinge-Dillnäs.

Härads hbf, Årsskrift 2006, 18 sid format A5 (Anna-Greta Risberg 0152-520 46).

Bågnande väggar med Sörman på scen, Pavarotti i Turin, bah! Talat glöms men skrivet göms – i kommunarkivet, Kultur ett helt hus fullt, Dans och blommor när klubban har fallit, Målsåker som Tessin ville ha det, Jämnårig med blåbyxor-na, Magistern – kommer det här på provet? Virvelvindar på dansgolvet och storm utanför, Panik inför Revisorn, Har december ta'tt slut? Är det redan april? Tomte till gröten, Bokslut för Härads hembygdsförening verksamhetsåret 2006, Funktionärer 2006.

Högsjö Kulturmiljöförening, Årskrönika 2006, 36 sid format A5 (Seth Holmqvist 0151-453 00).

Berättelser om vad som hänt i företag, föreningar, institutioner m m under året.

Malmköpingsortens hbf, Årsbok 2007, Berättelser från Dunkers och Lilla Malma socknar, 46 sid format 210 x 220 mm (Leif Jacobsson 0157-208 22).

Förord, Författarpresentation, Apoteket Kronan i Malmköping, Gammaldags Malmköpings Marknad 30 år, Minnen från Dunker på 1930-40 och 50-talen, Narnia i Dunkers kyrka, Berättarcirkel i PRO, Mählby Qvarn och Säg – Mölntorp i Dunkers socken, Färgare i Malmköping och vid Slaggjöls stamp, Tjeders historia, Året som gått hos Stallgruppen i "Veteranverkstaden", Veterantraktorer i långa rader, Var låg kvarnarna i Dunker? Vägprojekten vid Malmköping 2006, Malmkö-

1900-talet, Generalstabskarta 1877, Tuna Backe HvB – Ett utvecklingshem för ungdomar, Mjölmarfamiljen vid Fada för hundra år sedan, Ny kyrkoherde i Kiladalens församling, Eva Claeson-Jacobson, Till minne av Mary Andersson, Till minne av David Hulterstam, Till minne av Roland Pettersson, Till minne av Stina Hultman, Tuna församling.

Tunabergs hbf, Tunabergsbygden 2007, 48 sid format A5 (Sven-Olof Sederström 0155-511 54).

Förord, Det hände 2006, Från vedspis till elspis. Minnen från

pings IFs seriesegrende lag i division IV 1959, Malmköpings Camping.

Runtuna-Lids hbf, Krönikan 2005-2006, 62 sid format 210 x 220 mm (Anita Sederström 0155-24 10 85).

Gården Skarpåker, Bengt Oscarsson, Minnen från en anställd-Svend Andreassen, Rymde till Skarpåker, Skolfoto 1934-35 Kyrkskolan Runtuna, Soldater Blid på Näset i Lid, Mor Ester Johansson född i Blid, Udden och Eskilstugan, Agda i Torsberga berättar, Minnen från 20-talets Runtuna, Skolfoto 1941-42 Gustafsbergs skola, Hos ryttmästaren på Kappsta, Gunborg Reuterhäll berättar, Skolfoto 1958 Kyrkskolan Runtuna, Åkerier i Runtuna o Lid – Kalle Hagbergs åkeri, Andra åkerier i Runtuna, Några åkerier i Lid, Lastbilsägare men inte åkare – Thure Pettersson, Historieberättaren Kalle Hagberg, Skyltning av torpgrunder, Besök vid gamla boplatser väcker minnen, Gårdarna i Torps by – Lid, Skolfoto 1929 Lids skola, Konfirmationsfoto 1935 Lids kyrka, Karta.

Stigtomtaortens hbf, 4 sid format A5, (Yngve Larsson 0155-22 71 89).

En hälsning från Stigtomtaortens hembygdskommitté – maj 2007, Det var en gång en skeppare, Handels-trädgårdar i Stigtomta, Sommaren och hösten 2007.

Torshällas hbf, S:t Olofs Gille, Medlemsblad nr 2 2007, 16 sid format A5 (Lilian Andersson 016-35 65 15).

Åldermannen har ordet, Från Kyrkans skattkammare, Byordning från Helleby by 1818, Program för Bergströmska Gården sommaren 2007, Gården Nr 58 i Torshälla, Gravstensinventeringen, Pressstopp, Ur museisamlingarna.

Torshällas hbf, S:t Olofs Gille, Medlemsblad nr 3 2007, 16 sid format A5 (Lilian Andersson 016-35 65 15).

Åldermannen har ordet, Tors-

hälla Tidning, Sommaraktiviteter i Bergströmska Gården 2007, Fyra runstenar i Torshälla? Gärdtresmeden, Ur museisamlingarna.

Tuna hbf, Tuna Bygden Årsskrift 2006, 70 sid format A5 (Ingrid Larsson 0155-571 89).

Året som gått, Hjärmesta gård, Minnen från Hjärmesta på 1940-talet, Kryddor och aromatiska växter, Om tändor och tandläkare, En berättelse från tandläkarbesök i nutid, Barndomsminnen från 1920-talet, Minnen om flora och fauna i Tuna, En familjs historia i Tuna på 1920-talet, Fyra församlingar blir en, Landsvägsbyggen i Tuna under

Capell 1776, Torpet Moga, Duvstugan, På cykel runt tre sjöar, Mina somrar i Nävekvarn (del 2), Dikten "Om uppväxttiden", Nyäng – Tomtakanalen, Trolig medeltida kopparhytta funnen invid Ljungbo, Året som gått, Som vaktmästare i Lövlund, Godtemplarlogen 2227 "Gruvans Heder", Ny gammal gungstol till Hembygdsföreningen, Förfäder i Tunaberg – om slkten Lindberg, Grönalund, Gamla företag i Tunaberg, Tydikehyttan, Verksamheten vid Tunabergs gruvor 1880-1896, Vägen Närke-Koppartorp, Gamla företag i Tunaberg, Tunabergs hembygdsdräkt, Tre nya böcker om Nävekvarn, Försäljning, Styrelsen för Tunabergs Hembygdsförening, Tunabergs församling 2006, Verksamhetsberättelse för Tunabergs Hembygdsförening 2006, Arbetsplan 2007 för Tunabergs Hembygdsförening, Verksamhetsberättelse för Svalbergssektionen 2006.

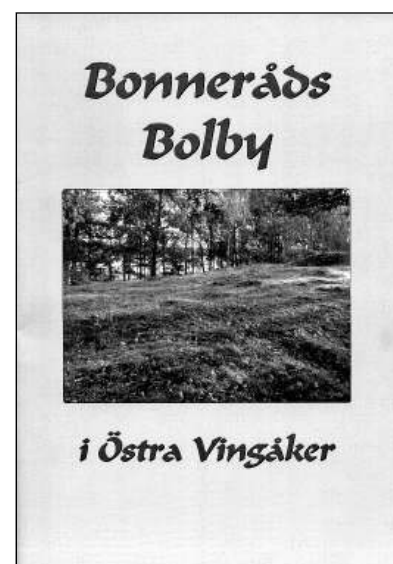
CHRISTEL COMSTEDT

Bonneråds Bolby

Östra Vingåkers Hembygdsförenings forskargrupp har tidigare utgivit Grevinnornas kokbok, Försvunna gårdar och torp på Barksättersmon. Historien om Bodaholms säteri och Östra Vingåkers indelta soldater.

Nu kommer en dokumentation av Bonneråds rote. På 48 sidor i format A4 har man redovisat bakgrundshistoria, gårdar och torp med där boende genom åren, kapell, skolan, natur m m, allt rikt illustrerat.

GD

Riksmötet

För första gången deltog jag i ett Riksmöte för Sveriges Hembygdsförbund,

Hembygdsfesten började med en busstur till Råshult där Linné hade bott. Platsen var mycket väl bevarad. Senare blev det middag i ett tält.

Under söndagen deltog jag och min man i en bussutflykt i Mobergs hemtrakter och Glasriket. Många roliga historier om Moberg fick vi avnjuta i bussen av en fantastisk guide. I Glasriket blev det allt lite shopping och sillmat i hyttan. Vi fick tyvärr också se mycket nedblåst skog.

CECILIA INDEBETOU LENNARTSSON

som hölls i Växjö Konserthus den 1- 3 juni 2007. Växjö och Småland var jag inte särskilt bekant med före mötet men efter seminarium, utflykter och många trevliga värddar kan jag betydligt mer om denna del av landet.

Stämman tog upp frågor som IT-strategi, ortnamns bevarande, svenska språkets bevarande, hembygdsundervisning i skolan och inte minst Hembygdsrörelsens ideologi – grundsyn. En ny version togs på stämman. Förutom inkomna motioner avhandlades de nödvändiga punkterna, som ekonomi, val av ny styrelse m.m. Göran Furuland avgick som ordförande och till ny ordförande valdes Birger Svanström.

Ett seminarium som lockade mig var *Sövande humle, bastrep och magkryddor*. Vi var ju i Linnés födelsebygd.

Högtidsmiddagen i Konserthuset var mycket välarrangerad med musik av en modern Christina Nilsson och körsång av Dacke drängar. Mycket festligt. Här kunde man skåda många folkdräkter bland publiken denna kväll.

Stämman avslutades med ett bildband från Kiruna med omnejd. De arrangerar nästa års Rikstämma. Mäktiga bilder och frågar någon om deltagande nästa år, så ställer jag upp. Så roligt var det, men jag undrar verkligen även andra få uppleva ett Riksmöte.

Hembygdsförbundets hemsida www.hembygd.se

De flesta av våra läsare har förmodligen varit inne på Riks' hemsida. Där har nu samlats så mycken information

bättre sökbarhet. Läs mer på www.hembygd.se under senaste nytt och kolumn Information med datering 2007-09-20.

Handbok i digitalisering

Minervaprojektets handbok för digitalisering finns nu på svenska. På 40 sidor A4 beskrivs hur man driver projekt mer än ger råd för digitalisering. Se mer under hemsidans "Nyheter".

GD

att det kan vara svårt att hitta vad man söker. "Senaste Nytt" ger det senaste. För att leta efter äldre material använder man sökfunktionen för portalen.

Ett mer systematiskt sätt att söka information är att använda trädet. I den roströda randen i sidhuvudet finns tre symboler längst till vänster. Klickning på den i mitten får man upp hemsidans struktur med mer förklarande information.

Den högra symbolen av de tre ser ut som en skrivare. Den används för att slippa få med den vänstra marginalen och inte texten klippt i högerkanten.

Den vänstra av symbolerna an-

vänds för inloggning till den egna föreningens hemsida på portalen.

Tips

Från riksförbundet, även från andra håll, får vi ibland information att vidarebefordra. Vi når nämligen nästan alla av våra medlemsföreningar via e-post - en snabb väg att sprida nyheter. Det gäller dock att undvika att bifoga stora filer som kan blockera modem-ansluten dator timvis.

Gör föreningen sökbar

Svenska Wikipedia är en fri encyklopedi där man enkelt kan lägga in fakta om den egna föreningen för

Havreskörd

Julita Hembygdsförening och Julita bindare. Det vackra vädret bidrog till att en stor publik samlades.

Det är intressant att se att det är så många yngre som är intresserade att se hur det skördades förr i tiden, även många äldre hade kommit för att återuppliva gamla minnen. Det diskuterades livligt olika fabrikat på självbindare, bandstorlek, knytapparater och mycket mera.

Görans fina hästar granskades också och fick mångas beröm. Det var intressant att se en riktig hästkarl i arbete, det är fjärran från att hoppa upp på en traktor och trycka på starten.

Sommaren med lagom regn och sol har gjort att skörden blev bra, både vad gäller kvalitet och kvantitet.

Julita GOIF: s pojklag spelade mot Valla. Tipspromenader för barn och vuxna hade ordnats.

Försäljning av våfflor, varm korv, kaffe, lotterier, Julitafilmer m.m. hade en strykande åtgång. Rundturer med traktor och

GOIF ordnade skördedag med parhästar och självbindare den 18 augusti. Göran Olsson, Österåker ställde upp med både hästar och

vagn intresserade många. Vi tror att man ska ha en del arrangemang med andra föreningar för att på sikt öka intresset för hembygdsrörelsen, barnföräldrar och deras barn är nästa generations medlemmar.

Det fina vädret gjorde att vi samlades ett tiotal gubbar redan den 22 augusti och körde in havren, den finns nu på Kvisterhults loge och väntar på att göras i ordning till julkärvar.

BO CARLSSON

Hemkörning av kärvar. Foto Magnus Andersson

Julkärvar

Havrekärvar av fin kvalitet, torkade på skultork säljes. Kan även fås paketerade i plastpåsar klara för försäljning.

Julita hembygdsförening,
Bo Carlsson, tel 0150-911 70,
070-221 90 20

Skörd med hästar och självbindare 2007. Foto Magnus Andersson

Torpinventering inom Mellösa hembygdsförening

Tänk, här har folk bott och livnärt sig på, ja vadå? Jag hade just passerat Hellsstugan, såg den nu återplanterade

skogen, där man odlat upp och skördat, allt för hand. Kommer senare fram till en väl bevarad matkällare. Här har också bott folk.

Fantiserar och funderar medan jag går vidare. Träffar på Hans i Storgården, markägare och ordföranden i hembygdsföreningen. Han vet nog. Jo då, det hette Stafansstugan, kallades en tid Krogen, och flyttades 1861, efter laga skifte. –"Där borta låg också ett torp, Finnstugan."- Nytt för mig. Tanken kom genast. –"Vi måste göra något åt det här, torpgrunder överallt i skogen"-

Det klubbades på styrelsemötet och vi startade en torpgrupp på 10-12 personer, intresse fanns. Fördelar är om någon har släktforskat, någon kan hantera en motorsåg och gräsröjare och en tredje har handlag med träslöjd o.s.v.

Gruppen blev snart mindre, av olika anledningar. Själv tog jag på mig uppgiften, förutom avverkning och röjningsarbeten, att läsa och skriva ur kyrkböckerna.

Gösta Forsman tillverkade skyltar och stättor, vi sågade "trissor" av ene till snitslar. Vi märkte ut grunderna till torp och backstugor och snitslade stigarna dit. Väl framme kan besökare i dag läsa min sammanställning av stugans och folkets historia i sammandrag.

Underhåll av grunderna består

av sly- och gräsröjning. I vinter har jag bytt och målat om alla snitslar och en del skyltar. De bleks och missfärgas efter 5-7 år i skogen. "Teleorange" syns bra.

Efter sju år har vi nu drygt 30 stugors historia klara, varav endast en, Myrstugan, står kvar intakt sedan byggåret 1762. Till detta kommer andra sevärdheter såsom Mellöshulets fyndplats, Kruttornet och Liktallarna i Hälleforsnäs, Turebergsgrottan, Jättekastet m.m.

Torputflykterna är välbesökta. Alla elever i Mellösa skola besökte ett torp och en backstuga där Gösta och jag berättade hur svårt det var att leva då. Intresset var stort, på de flesta håll, och frågorna många. En pojke tyckte det var så bedrövligt det jag berättade så han undrade: *Fanns det ingen kung på den tiden?*

Alla uppgifter och ibland bilder ang. torp och backstugor finns i en samlingspärm, tillgänglig på hembygdsgården. Vi har ritat kartor över torpslingorna, med gångavstånd och div. information. Vi har fått mycket beröm av tacksamma skogsvandrare och ytterligare tips om andra torp.

Detta är en sysselsättning för folk med stort intresse, och gott om tid.

Slutligen, om du har tankar på att göra något liknande, tag kontakt med markägare, snitsla, läs, fråga och skriv. Ni får tillbaka mångdubbelt och dessutom dokumenterat ett stycke närhistoria gällande småfolket, ett folk värt att lyfta på hatten för.

Vi i Mellösa Hbf ställer gärna upp vid eventuella frågor.

STIG BJÖRNLUND

Stig Björnlund läser kyrkböcker. Foto Irma Björnlund

Tack för Dyngbröllopet, Näshulta!

Äntligen förstod vi att det finns förmåga, möjligheter och därmed framtidsutsikter i landsbygden – om bara engagemang skapas – genom visionärer!

Visionärerna är här, som ofta, inflyttade lokalpatrioter med engagerat deltagande av lokala entusiastiska förmågor, som inte belastas av något sörmländskt Jante-tänkande, men likväl kan lyfta fram vårt Jante på ett sätt som öppnar våra ögon. Föreställningen "Dyngbröllop på Haneberg" öppnade för oss ögonen för vad en bygd kan skapa.

Det vi såg var inte bara en teaterföreställning, utan också en uppvisning i hur ett engagemang kan skapa en sammanhållande kraft, som omfattar en hel bygd och som därigenom sannolikt kommer att vara grunden för en stark sammanhållning över lång tid. Stort tack till alla förmågor som agerade på föreställningen och kring scenen, vi i publiken uppskattade er föreställning! Tack till alla för förberedelser och genomförande kring arrangemanget (hela bygden var ju engagerad på något sätt) och den festliga inramningen med att bjuda på sillbord som avslutning.

Möjligheterna och framtidsutsikterna finns i bygden, det står klart för oss som sett er föreställning. Vi vill gärna önska er lycka till och hoppas att samma engagemang skall spilla över till grannarna i landsbygden! Lycka till, ni har skapat en god grund!

Tack, ni var alla helproffsiga! Särskilt tack till visionärerna Björn Gedda och Jan Kruhsberg!

Vi i Floda

Insändaren ovan är hämtad från tidningen Folket söndagen den 1 juli 2007. Den fanns även publicerad i Katrineholmskuriren samma datum.

Från min sida sett...

Trivsamma småvägar och snabba autostrador

En gammal väl inkörd och slingrande byväg, kantad med doftande sommarblomster, är mycket trivsammare att befara än en spikrak, asfalterad riksväg, som är kantad med järnräcken och viltstängsel.

Ingen kan väl neka till det. Ändå är det riksvägen som samlar mest trafik. Alla människor har ju så bråttom.

Gamla vägar är ofta krokiga. Ingen vet väl riktigt hur de uppkommit. Vägbyggarna tycks ha väjt för naturhinder hellre än att ta bort dem. Kanske har det börjat med en klövjestig för kreatur, blivit en vandringsled för människor och så småningom allmän väg. Den ursprungliga sträckningen har blivit kvar.

Ett bra exempel är vägen genom Hästskogen i Regna i norra Östergötland, den urgamla allfarvägen mellan Svea och Göta riken. I dag frågar sig många varför den är så krokig. Det är nästan så man riskerar att möta sig själv i kurvorna. Skyll på kreaturen!

En sörmlänning med stora vägkunskaper är pensionerade journalisten Ivan Bratt i Gnesta. Hans båda böcker *En gammal landsväg* berättar (1989) och *Historier från vägkanten* (1993) är nöjsam läsning, både för den historiciintresserade och den som vill ha en stunds underhållning.

När nya och spikraka vägar byggs blir de gamla slingorna ofta kvar i naturen, som små dekorativa öglor på båda sidor om den nya sträckningen.

Om man i fantasin ska tänka historiskt och se en bygd som den varit

förr i tiden måste man tänka bort de nya och raka vägarna och återskapa de gamla. Hittar man dem i naturen så kan man åka eller gå på verkligt historisk mark, på samma vägar som våra förfäder använt i århundraden.

Projekt som berör många

När nya vägar ska till är det ofta gigantiska projekt. De kostar mycket. Se bara på den länge planerade östra förbileden utanför Katrineholm. Den skjuts ständigt på framtiden. Sträckningen finns på kartan men dröjer i verkligheten.

När bygget kommer igång berör det många. Kanske någon får anledning att begära ersättning för intrång eller skador.

Så har det varit vid många vägbyggen. Vid ett tillfälle, berättas det, informerades de närboende om en förestående sprängning och att de efteråt hade möjlighet att få ersättning för eventuella skador. Redan nästa dag ringde en äldre dam och rapporterade om en utslagen fönsterruta och en spricka i grunden på hennes hus.

- Men, svarade vägmästaren, vi ska ju inte spränga förrän nästa vecka.

- Jaså, svarade damen snopet. Då ber jag att få återkomma...

När vägar tas ur allmänt bruk men ändå används händer det att de blir enskilda vägar. Då bildas vägsamfälligheter, vilket inte alltid lyckas så bra. Det är en gammal sanning att vägföreningar består av många viljor som inte alltid kan förenas. Vägar, gränser och jakt lär vara

de vanligaste orsakerna till osämja mellan människor på landsbygden.

Det kan vara svårt att förstå när man ser en stilla och idyllisk småväg så vänligt slingra sig fram genom naturen, ofta i kanten av ett öppet fält. Så byggde man vägar förr för att inte ta av den dyrbara åkermarken. I dag är det ju annan syn på markers värde.

Idyllisk grind?

En och annan cyklist kanske väljer den lilla vägen för att slippa den brusande trafiken på riksvägen. Så gjorde en gammal farbror, som dock var ouppmärksam och körde rätt in i en grind som glömts kvar sedan boskapsskötselns dagar. Han kom på lasarett, där han röntgades. Med dagens moderna teknik och öppna vård fick han möjlighet att själv se röntgenplåten. Han betraktade tankfullt sina revben varefter kan utbrast:

- Jo, nog ser jag grinden, men var är cykeln?

Åter till den stora riksvägen konstaterar man att bilarna blir både större och mindre. Stora så kallade stadsjeepar fraktar burget semesterfolk kors och tvärs genom landet, men man noterat också att småbilar av skilda märken i allt större utsträckning gör skäl för namnet.

De är nu mindre än den gamla folkvagnen, om vilken det en gång sades att den borde befrias från bilskatt. Orsaken? Jo, om den var utrustad med säkerhetsbälte kunde den räknas som ryggsäck.

HARALD OTTOSSON

PORTO
BETALT

B

Begränsad eftersändning.
Vid definitiv eftersändning återsänds försändelsen
med nya adressen på baksidan

Avsändare: Södermanlands hembygdsförbund
Box 36, 611 22 Nyköping

Rapport från inventeringskursen

Syrener i Ruiner

14 - 15 september 2007

Utanför Karlstads centrum på Nors Hembygdsgrd samlades 18 förvntans-

nella och gav intressanta presentationer. Kursdeltagarna fick rikligt med dokumentation under de två dagar jag deltog.

Första dagen ägnades åt teori om ämnet och andra dagen blev det övningar i fält i strålande solsken. Vi mätte upp två torpruiner med uthus och fann många kulturväxter. Behållningen av kursen översteg mina förväntningar och gav inspiration att dokumentera kulturväxter i redan utmärkta torp.

CECILIA INDEBETOU LENNARTSSON

fulla deltagare för att lära sig mer om kulturväxter i torpmiljöer. Kursen anordnades av Skogsstyrelsen, Länsstyrelsen i Västmanlands län, Västmanlands Hembygdsförbund, Riksantikvarieämbetet, Stiftelsen Kulturmiljövård Mälardalen och Hembygdsföreningen i Nor med stöd av Sveriges Hembygdsförbund. Föreläsarna var mycket profes-

Under åren 2004 - 2006 har tre projekt kring det biologiska kulturarvet bedrivits i Västmanlands län. Läs mer på stiftelsen Kulturmiljövård i Mälardalens hemsida www.knmd.se.

*Ovan Vitmossen omkring år 1900,
Lillhärads socken i Västmanland*

Vad finns kvar idag?

Vilken grej?

Det undrar Georg Lundgren i Stora Glashyttan. En ca 30 cm lång träbit med ett handtag i metall och en metallratt vridbar åt bara ett håll genom en spär som kan lossgöras.

Ett snöre genom rattens axel kan liksom spännas vid vridning på rattan. Svar till kansliet.

Näckrosen

Vi ger detta nummers näckros till

Kalklinbanans Vänner

med

K-G Källerfors

i spetsen för arbetet med Världens längsta mobila konstutställning där linbanekorgarna pryddes med verk av 45 konstnärer på den 42 km långa linbanan under körning.

Kom med du också!

Som enskild medlem i förbundet får du

Årsboken med ca 200 sidor innehållande ett tiotal artiklar med Sörmlandsanknytning

Lott i medlemslotteriet med fina priser (Hertig Karl-glas, Claestorpsljusstake m m)

Dragningslista för föregående års lotteri m m

Kontakta Södermanlands hembygdsförbund så får du första årsboken och sedan årligen en ny hemskickad så länge du vill!